

GORBACHEV – PUTIN AMAÇLARI (Saygın Tarihi Kaynaklara göre)

Hazırlayan: Yüksel Atakan / YZ 25.08.2026

1. Gorbachev neden Sovyetler Birliği'nin dağılmasına yol açan süreci başlattı? 1985-1991

Gorbachev aslında Birliği dağıtmak istemedi, reforme edip kurtarmak istedi.

Amacı:

- ***Glasnost (Açıklık) ve Perestroika (Yeniden Yapılanma):*** Kaynaklar - Archie Brown _The Gorbachev Factor_, Taubman'ın biyografisi - Gorbachev'in ekonominin çöktüğünü, sistemin artık işlemediğini görerek kontrolü gevşetmek zorunda kaldığını yazar.

- Ekonomi %2-3 küçülüyordu, teknoloji batının gerisindeydi, Afganistan savaşı ve silahlanma yarışı bütçeyi bitirmişti.

Kontrolü kaybetmesi:

1. Milliyetçilikleri serbest bırakması: Baltıklar, Ukrayna, Kafkaslar'da bağımsızlık hareketleri güçlendi.

2. 1991 Mart referandumu: Halkın %77'si Birliğin devamını istedi, Gorbachev yeni gevşek bir Birlik Antlaşması hazırladı.

3. Ağustos 1991 Darbesi: Komünist sertlik yanlıları Gorbachev'i devirmeye çalıştı, başarısız oldu ama merkezi otorite tamamen çöktü.

4. ***Belovezhskaya Anlaşması 8 Aralık 1991:*** Rusya (Yeltsin), Ukrayna (Kravçuk) ve Belarus liderleri bir araya gelip "SSCB artık yok" dediler. 1 Aralık 1991'de Ukrayna'da yapılan referandumda %92.3 bağımsızlığa evet demişti. Gorbachev bunu tek başına engelleyecek güce sahip değildi. 25 Aralık'ta istifa etti.

Yani dağılma, Gorbachev'in planı değil, reformların + ekonomik çöküşün + cumhuriyetlerin bağımsızlık talebinin sonucuydu.

2. Putin neden Ukrayna'yı geri almak istiyor?

Putin bunu "geri almak" olarak değil, Rus resmi söylemine göre "tarihi birliği ve güvenliği sağlamak" olarak tanımlıyor. Batı kaynakları ise bunu emperyal ve güvenlik temelli görüyor.

Putin ve Rus devlet tezinin dayandığı 3 argüman:

a) Tarihsel Argüman: Putin'in 2021'de yazdığı "Ruslar ve Ukraynalıların tarihi birliği üzerine" makalesinde belirttiği gibi, Kiev Knezliği'ni Rus devletinin kaynağı olarak görüyor. Ukrayna'yı ayrı bir ulus değil, "aynı tarihi ve manevi alanın parçası" olarak tanımlıyor.

b) Jeopolitik / Güvenlik Argümanı: John Mearsheimer gibi realist teorisyenlerin de vurguladığı, Kremlin'in temel tezi: NATO'nun doğuya genişlemesi. 2008'de NATO'nun Ukrayna'ya kapıyı açık bırakması, 2014 sonrası Ukrayna'nın Batı ile askeri işbirliğini artırması Moskova tarafından varoluşsal tehdit olarak görülüyor. Rus doktrininde Ukrayna'nın NATO üyesi olması kırmızı çizgi.

***c) 2014 Kırılma Noktası:**

* Viktor Yanukoviç'in devrilmesi (Euromaidan). Moskova bunu Batı destekli darbe, Kiev ve Batı ise halk devrimi olarak görüyor. Sonrasında Kırım'ın ilhakı ve Donbass savaşı başladı. 2022'deki tam ölçekli müdahalenin gerekçesi olarak Kremlin, Donbass'taki Rusça konuşan nüfusun korunması ve Ukrayna'nın tarafsızlaştırılmasını gösterdi.

Özet fark:

Gorbachev: İdeolojik olarak Soğuk Savaş bitirip, SSCB'yi reforme ederek dünyaya açmak istiyordu; bu da istemeden dağılmayı getirdi.

Putin: Soğuk Savaş sonrası düzeni Rusya aleyhine kurulmuş bir düzen olarak görüyor. Richard Sakwa ve Fiona Hill gibi akademisyenlerin de yazdığı gibi, amacı 1991'de kaybedilen etki alanını ve Rusya'nın büyük güç statüsünü yeniden tesis etmek. Ukrayna bu vizyonda merkezi yerde duruyor.

Kaynak önerisi : Serhii Plokhyy - _The Last Empire: The Final Days of the Soviet Union_ ve _The Russo-Ukrainian War_.